

9. NODAĻA

KOPĒJO FONDU RESURSI: NATO BUDŽETS UN FINANSU PĀRVALDE

Kopējo fondu principi

Izmaksu sadalīšana

Civilais budžets

Militārais budžets

NATO Drošības investīciju programma (NSIP)

Resursu pārvalde

Finansu pārvalde

Finansu kontrole

KOPĒJO FONDU RESURSI: NATO BUDŽETS UN FINANSU PĀRVALDE

KOPĒJO FONDU PRINCIPI

NATO ir starpvaldību organizācija, kurai atsevišķas valstis piešķir nepieciešamos resursus, lai tā spētu pildīt ikdienas funkcijas, un nodrošina to ar nepieciešamo aprīkojumu, kas nepieciešams konsultācijām, lēmumu pieņemšanai, kā arī izrietošā darbības plāna, par ko panākta vienošanās, un darbību īstenošanu. Tā darbojas kā politiska Alianse, kas tiek atbalstīta ar būtiskām militārām struktūrām, kuras nodrošina dalībvalstu kopēju aizsardzību, sadarbību ar NATO Partnervalstīm un Alianses miera uzturēšanas politikas un citu uzdevumu izpildi.

Militārajā kontekstā, nodalot ierobežotu skaitu pastāvīgus štābus un nelielus pastāvīgās gatavības spēkus, lielāka daļa militāro spēku un aktīvu pieder NATO dalībvalstīm, un šie spēki atrodas valstiskās komandķēdes un kontroles pakļautībā līdz brīdim, kad daļa vai visi šie spēki, atkarībā no valsts situācijas, var tikt nodoti NATO ar mērķi uzņemties specifiskus militāros uzdevumus. Tādējādi NATO valstu spēki, kas ir nodoti Stabilizācijas spēkiem, ko vada NATO Bosnijā-Hercegovinā (SFOR), un Kosovas spēkiem (KFOR), ir uz laiku nodoti NATO, lai tiktu izpildīts Alianses mandāts, bet šo spēku apmācību, aprīkojumu nodrošina un finansē individuālie dalībvalstu aizsardzības budžeti.

Lai atvieglotu konsultācijas un kopēju lēmumu pieņemšanu Alianses ietvaros, katra dalībvalsts uztur diplomātisku un militāru pārstāvniecību NATO galvenajā mītnē, kā arī civilu un/vai militāru pārstāvniecību dažādu NATO aģentūru un militāro komandstruktūru galvenajās mītnēs. Uzturēšanas, kā arī valstu delegāciju un militāro misiju personāla izmaksas arī ir katras valstu atbildība, un tā tiek finansēta saskaņā ar katras valsts atšķirīgajiem grāmatvedības principiem un vispārpieņemto praksi.

Divi iepriekš minētie piemēri - izdevumi militāro spēku uzturēšanai un civilo un militāro pārstāvniecību izdevumi dažādos Alianses forumos - ir tādi, kuri būtu jāņem vērā jebkurā analizē par kopējām katras valsts izmaksām tās dalībai NATO struktūrā. Šādi izdevumi būtu kompensējami, veicot līdzīgu analīzi par ekonomiskajiem ieguvumiem, ko katra dalībvalsts ir ieguvusi no savas dalības Aliansē.

Tomēr loģiskais pamats dalībai NATO ir daudz plašāks par finansu ienākumu un izdevumu bilances apskatu, kas pamatojas uz iepriekš minēto izskaidrojumu, un tas ietver politiskos, ekonomiskos, zinātnes, tehnoloģiskos,

kultūras un citus faktoros, kurus ir grūti pārvērst finansu ieguvumos. Turklāt, lai nonāktu pie vērā ņemamiem slēdzieniem, katrai dalībvalstij aprēķinos būtu jāietver tādi izdevumi, kas tai būtu jāsedz laika gaitā, veidojot plānu par tās nacionālo drošību vienai pašai vai kādu citu, alternatīvu starptautisku sadarbību ietvaros.

Šīs nodaļas uzdevums nav mēģināt veikt jebkādus šādus teorētiskus aprēķinus, kas paliek katras valsts kompetencē atbilstoši tās procedūrām un praksei. Šīs nodaļas mērķis drīzāk ir aprakstīt kopējo fondu un izmaksu dalīšanas principus, kas tiek izmantoti Alianses ietvaros, un galvenos izmantotos budžetus, lai vadītu Alianses finansiālos resursus. Kopā ņemot, šie izdevumi sastāda mazāk nekā pusprocenta no kopējiem NATO valstu aizsardzības izdevumiem (skatīt 3. tabulu).

Būtiska NATO fondu daļa tiek piešķirta izdevumiem, kas ir visu dalībvalstu interesēs. Kopējo fondu struktūra ir dažāda un decentralizēta. Dažu starpvalstu sadarbības aktivitātēs, kas saistītas ar zinātnei, attīstību, ražošanu un loģistikas atbalstu, neiesaistās visas dalībvalstis, un dažreiz tajās var iesaistīties tikai dažas dalībvalstis. Šīs aktivitātes, no kurām lielāko daļu vada NATO Ražošanas un loģistikas organizācijas, ir NATO vispārējā finansējuma un audita reglamentu subjekti, bet pamatā darbojas virtuālā autonomijā saskaņā ar līgumiem, ko nosaka Ziemeļatlantijas Padome. Tālāk uz tiem ir izdarīta atsauce (skatīt Finanšu pārvaldi).

Tādējādi NATO fondi, ar dažiem izņēmumiem, netiek lietoti militāro spēku vai fizisku militāru līdzekļu, kā kuģu, zemūdeņu, lidmašīnu, tanku, artilērijas vai ieroču sistēmu iegādei. Militāro personu un attiecīgo materiālu apgāde ir Alianses dalībvalstu atbildība, kas saglabā arī finansiālu atbildību par veiktajām iegādēm. Nozīmīgs izņēmums ir NATO Agrīnās Brīdināšanas Spēki Gaisā un Kontroles spēki - kopīgi iegādātu ar radaru aprīkotu lidmašīnu flote, kas kopīgi pieder dalībvalstīm un kas to kopīgi uztur un vada un kas atrodas NATO Spēku komandiera, kurš pakļauts NATO Stratēģiskajiem komandieriem, operacionālās komandķēdes pakļautībā un kontrolē. NATO arī finansē investīcijas, kas vērstas uz kolektīvām prasībām, kā gaisa aizsardzība, komandķēdes un kontroles sistēmas un vispārējās Alianses komunikāciju sistēmas, kuras nevar tikt plānotas, paļaujoties tikai uz vienas valsts atbildību tās piegādāt. Šādas investīcijas ir nepieciešams uzturēt, atjaunot un galu galā nomainīt saskaņā ar mainīgajām prasībām un tehnoloģijas attīstību, un nepieciešamie izdevumi sastāda ievērojamu NATO piešķirto fondu daļu.

Process, lai atrastu un saņemtu atbalstu noteikta projekta kopējam fondam, sākas ar vajadzības pēc attiecīgajiem izdevumiem noskaidrošanu un atzišanu, un ar apņemšanos, ka nav saprātīgi šādus izdevumus piemērot tikai vienai valstij un šie izdevumi kalpos visu to valstu interesēs, kuras būs devušas ieguldījumu. Prasībām ir jābūt pienācīgi izstrādātām, paziņotām un atzītām,

un šajā procesa posmā ir nepieciešama valstisko un starptautisko administratīvo procesu kompleksa sadarbība. Tad, kad ir panākta prasības atzīšana, ir jānovērtē prasības pēc izdevumiem piemērotība kopējās finansēšanas principiem, kas notiek katrai dalībvalstij finansējot noteiktu daļu. Nosakot, vai prasība ir piemērojama kopējam finansējumam, tiek ņemta vērā visu to dalībvalstu vienprātība, kurām būtu jāsniedz atbalsts šādiem izdevumiem.

Kopš Alianses izveidošanas laika gaitā pieaugošā šo principu pielietošana ir veicinājusi kompleksu noteikumu izstrādāšanu, ietverot integrēto vai daļējo finansējuma atbalsta mērogu, un vairāku izmaksu daļu izslēgšanu, piemēram, valstiskos vai vietējos nodokļus. Cits nozīmīgs un, iespējams, pārsteidzošs izmaksu sadalījums, kas izveidots kopš NATO dibināšanas, ir atalgojums militārajam personālam, kas kalpo NATO galvenajā mītnē vai jebkurā citā starptautiskajā štābā un veido daļu no Alianses militārās struktūras. Šīs izmaksas sedz to valstu valdības, kas nosūta attiecīgās personas. Aptuveni 15000 militārās personas pastāvīgi ir nozīmētas starptautiskajos štābos, un visas šīs personas saņem atalgojumu no savu valstu valdībām. Atalgojums Starptautiskā civilā štāba darbiniekiem NATO galvenajā mītnē Briselē un NATO militārajos štābos tiek finansēts no NATO kopējā fonda civilā un militārā budžeta. Ar NATO saistīto fondu nozīmīgākās izmaksu jomas ir pakļautas noteiktām konvencijām, kuras ir atzinušas visas dalībvalstis.

Kopējo fondu kritēriji tiek pakļauti regulāram pārskatam un izmaiņas var tikt ieviestas jaunu apstākļu rezultātā, piemēram, nepieciešamība izveidot skaidru definīciju tām NATO miera uzturēšanas izdevumu daļām, kam būtu jāpiemēro starptautisks budžets, un tām daļām, kas būtu finansējamas no dalībvalstu nacionālajiem budžetiem. Citas izmaiņas esošajās konvencijās, kas saistītas ar kopējiem fondiem, var tikt veiktas, pamatojoties uz organizatorisku vai tehnoloģisku attīstību vai vienkārši tāpēc, ka pastāv nepieciešamība kontrolēt izmaksas, lai tiktu sasniegtas prasības noteiktu specifisku fondu ierobežojumos. Par spīti šīm grūtībām kopējo fondu princips, pamatojoties uz vienprātības principa, turpina būt fundamentāla Alianses darba daļa. To turpina uzturēt visas dalībvalstis un var tikt uztverts kā apstiprinājums dalībvalstu politikajai uzticībai NATO un to politikajai solidaritātei, kas ir NATO apstiprinātās politikas īstenošanas raksturīga iezīme.

IZMAKSU SADALĪŠANA

Vispārējs nosacījums ir tāds, ka visas dalībvalstis piedalās to izdevumu finansēšanā, kas ir atzīti kā kopēji izdevumi. Tādēļ visas dalībvalstis dod ieguldījumu Starptautiskā štāba, Starptautiskā Militārā štāba un Militārās

komitejas aģentūru izdevumu finansēšanā un atbalsta kopējā finansējuma jomas Miera atbalsta operācijās un iniciatīvas Partnerattiecības mieram aktivitātes. Tomēr NATO Agrīnās brīdināšanas spēku gaisā un Kontroles spēku izdevumus finansē 13 valstis, kuras piedalās attiecīgajos spēkos. Izdevumi, kas saistās ar citām daļām vai vienībām starptautiskās militārās struktūras ietvaros, un izdevumi NATO Drošības investīciju programmas ietvaros tiek dalīti saskaņā ar valsts dalības veidu NATO integrētās komandstruktūras elementos.

Ar konvenciju, kurā ietverta izmaksu dalījuma formula un noteikts katras dalībvalsts ieguldījums, ir paredzēts noteikt katras valsts "maksāšanas spēju". Tomēr piemērotās formulas princips ir vienlīdz politisks, kā ekonomisks. Civilajam un militārajam budžetam un NATO Drošības investīciju programmai piemērotās formulas principi sākotnēji tika apspriesti 50-to gadu sākumā. Šie principi pēc tam ir pielāgoti, lielā mērā proporcionāli, lai tie atspoguļotu jaunu dalībvalstu iestāšanos un dažādo dalības pakāpi integrētās komandstruktūras izkārtojumos. Tādējādi to attiecības ar pašreizējiem relatīvās ekonomiskās spēju mēru sistēmas rādītājiem, kā IKP kapacitāte vai pirkspējas paritāte, ir neprecīzas.

Pašreizējais civilais budžets tiek finansēts 19 valstu formulas ietvaros. Militārā budžeta lielākā daļa, kas aptver starptautisko militāro struktūru, tiek finansēta, izmantojot nedaudz atšķirīgu 19 valstu formulu un divas 18 valstu formulas. NATO Drošības investīciju programma tiek finansēta līdzīgi ar divām atšķirīgām 19 un 18 valstu izdevumu dalīšanas formulām. Militārā budžeta daļa, kas finansē NATO Agrīnās brīdināšanas sistēmas gaisā un Kontroles spēkus, tiek vadīta ar 13 valstu un 14 valstu formulu, kas atspoguļo industriālo/komerčiālo izdevumu dalīšanas izkārtojuma orientāciju attiecīgām iegādes organizācijām (NAMPO) (skatīt 14. nodaļu).

1. un 2. tabula parāda dalībvalstu izdevumu dalīšanas pakāpi civilā un militārā budžeta ietvaros un NATO Drošības investīciju programmas ietvaros.

CIVILAIS BUDŽETS

Civilais budžets tiek izveidots un realizēts Civilās budžeta komitejas uzraudzībā, un šo budžetu galvenokārt veido dalībvalstu Ārlietu ministrijām piešķirtie līdzekļi. Šī budžeta līdzekļi sedz Starptautiskā štāba izdevumus, kas atrodas NATO galvenajā mītnē Briselē; noteiktas iepriekš apstiprinātas civilās programmas un aktivitātes; kā arī celtniecību, esošo telpu tekošos izdevumus un uzturēšanu, ieskaitot personāla izdevumus, kas saistīti ar konferenču servisu nodrošināšanu visām NATO komitejām un tām pakļautajām grupām, drošības pakalpojumus utt. Pēdējo gadu laikā pieaugoša budžeta

līdzekļu daļa tiek atvēlēta, lai finansētu aktivitātes Partnervalstīs. Kopējais apstiprinātais budžets 2000. gadam sasniedza aptuveni 133 miljonus ASV dolāru¹. Personāla izdevumi aptvēra aptuveni 61 procentu (80 miljonus ASV dolāru). Speciālo programmu izmaksas tādām programmām kā NATO Zinātnes programma vai informācijas aktivitātēm patērē aptuveni 26 procentus (35 miljonus ASV dolāru). Bilances starpība (13 procenti vai aptuveni 18 miljoni ASV dolāru) sedz citas operacionālās un kapitālās izmaksas.

MILITĀRAIS BUDŽETS

Militārais budžets, ko sastāda un izpilda Militārās budžeta komitejas uzraudzībā, lielākoties tiek finansēts no Aizsardzības ministriju līdzekļiem. Šis budžets sedz operacionālās un uzturēšanas izmaksas un, izņemot galvenos celtniecības darbus un sistēmu investīcijas, ko finansē NATO Drošības investīciju programma, starptautiskās militārās struktūras kapitālos izdevumus. Šie izdevumi ietver Militāro komiteju, Starptautisko Militāro štābu un ar to asociētās aģentūras, divas NATO Stratēģiskās komandstruktūras (ACE un ACLANT) un ar tām asociētās komandas, kontroles un informācijas sistēmas, pētniecības un attīstības aģentūras, sagādes un loģistikas aģentūras, kā arī NATO Agrīnās brīdināšanas sistēmu gaisā un Kontroles spēkus.

Pašlaik no šī budžeta līdzekļiem tiek segtas NATO miera uzturēšanas aktivitāšu komandējošo struktūru operacionālās izmaksas Bosnijā-Hercegovinā un Kosovā. Kopējais apstiprinātais budžets 2000. gadam sasniedz aptuveni 751,5 miljonus ASV dolāru. Jāatzīmē, ka šis skaitlis neietver ļoti ievērojamus asignējumus militārā personāla izdevumu segšanai, kurus sedz attiecīgās valstis. No kopējo fondu summas misiju operacionālās un uzturēšanas izdevumi absorbē aptuveni 43 procentus vai 323 miljonus ASV dolāru; civilā personāla izdevumi - aptuveni 30 procentus vai 225 miljonus ASV dolāru; vispārējās administratīvās izmaksas sastāda aptuveni 22 procentus vai 166 miljonus ASV dolāru; kā arī kapitālās investīcijas - aptuveni 5 procentu apjomā vai 37,5 miljoni ASV dolāru.

NATO DROŠĪBAS INVESTĪCIJU PROGRAMMA (NSIP)

NATO Drošības investīciju programma tiek realizēta Infrastruktūras komitejas tiešā uzraudzībā, un tās gadskārtējo ieguldījumu griestus nosaka

---

1 Ir jāievēro zināma piesardzība, salīdzinot skaitļus, kas doti šajā nodaļā, ar skaitļiem, kas publicēti iepriekšējos Rokasgrāmatas izdevumos. Izmaiņu iemesls var būt mainīgais dolāra kurss.

Ziemeļatlantijas Padome. Ieguldījumu griesti, par kuriem tika panākta vienošanās 2000. gadā, sasniedza aptuveni 688 miljonu ASV dolāru ekvivalentu. Programma finansē iekārtu un aparāturu nodrošinājumu, kas nepieciešams, lai atbalstītu NATO Stratēģiskās komandstruktūras, kas atzītas par ārkārtējām individuālo dalībvalstu nacionālās aizsardzības prasībām. Investīcijas ietver tādas iekārtas un aparāturu kā komunikācijas un informācijas sistēmas, radarus, militāros štābus, lidlaukus, degvielas cauruļvadus un krātuves, ostas un navigācijas sistēmas. Tāpat kā militārā budžeta gadījumā, NSIP Programma arī apmierina atbilstošus pieprasījumus miera uzturēšanas operāciju vajadzībām, kā SFOR un KFOR, ieskaitot komunikācijas, informācijas sistēmas, vietējo štābu aparāturu un telpas, spēka apgādes sistēmas, kā arī lidlauku, dzelzceļu un ceļu labošanu. Līdz ar iniciatīvas Partnerattiecības mieram programmas ieviešanu 1994. gadā investīciju programmā tika iekļauta jauna sadarbības joma. Pavisam nesen Aizsardzības spēju iniciatīva, kas tika aizsākta Vašingtonas galotņu sanāksmes laikā 1999. gadā, nodrošināja papildus vadlīnijas investīciju programmas nākotnes attīstībai.

RESURSU PĀRVALDE

Kopš 90-to gadu sākuma pēc vispārējā spiediena optimizēt piešķirto militāro kopējo fondu resursus, dalībvalstis pastiprināja NATO pārvaldes struktūras, veicinot "spēju paketes" attīstību un izveidojot Resursu vecāko amatpersonu padomi (SRB), kas ir atbildīga par vispārējo NATO militāro resursu pārvaldi (ieskaitot arī resursus, ko sedz civilais budžets). Spēju pakete identificē pieejamos militāros aktīvus un NATO militāro komandstruktūru pieprasītos militāros aktīvus, kas nepieciešami, lai izpildītu noteiktus uzdevumus. Tie ir galvenie līdzekļi, ar kuriem novērtē kopējo fondu papildinājumus (gan kapitālo investīciju, gan periodiskām operacionālām un uzturēšanas izmaksām), kā arī nepieciešamo civilo un militāro personālsastāvu, lai izpildītu attiecīgos uzdevumus.

Šīs paketes pārskata Resursu vecāko amatpersonu padome, kuru sastāda valstu pārstāvji, Militārās komitejas pārstāvji un NATO Stratēģiskie komandieri, kā arī militārā budžeta, Infrastruktūras un NATO Aizsardzības personāla komitejas priekšsēdētāji. Padome apstiprina spēju paketes no iesaistīto pušu viedokļa attiecībā uz to ietekmi uz resursiem, pirms tās tiek apstiprinātas Ziemeļatlantijas Padomē. Katru gadu tā arī sniedz rekomendācijas apstiprināšanai Ziemeļatlantijas Padomē visaptverošam Vidēja termiņa resursu plānam, kas nosaka finansiālos griestus turpmākajam gadam un plānotos skaitļus nākošajiem četriem gadiem. Šo parametru robežās militārā budžeta un Infrastruktūras, kā arī Aizsardzības personāla

komitejas pārrauga tām pakļauto budžetu un plānu sagatavošanu un izpildi. Pēc tam Resursu vecāko amatpersonu padome sagatavo Gadskārtējo ziņojumu, kas dod iespēju Ziemeļatlantijas Padomei pārraudzīt piešķirto līdzekļu atbilstību prasībām un pārskatīt militāro kopējo fondu resursu ietekmi uz NATO kopējo fondu budžetu jaunajās Alianses politikas jomās.

FINANSU PĀRVALDE

Finansu pārvalde NATO ietvaros ir veidota tādā veidā, lai nodrošinātu, ka sākotnējā izdevumu kontrole tiek veikta attiecīgajā dalībvalstī, kas atbalsta noteiktas aktivitātes izmaksas, un ka tā tiek apstiprināta vienbalsīgi no visu dalībvalstu puses. Kontrole var notikt visos lēmuma pieņemšanas līmeņos - vai nu vispārēju ierobežojumu veidā, vai arī noteiktu nosacījumu veidā. Vispārēju ierobežojumu pielietošanas piemēri ir fiksētu resursu piešķiršanas vai operacionālo izmaksu un kapitālo investīciju griestu noteikšana (kā par to vienojusies Resursu vecāko amatpersonu padome) vai arī civilā un militārā personālsastāva papildinājumu noteikumi, kuru ietvaros finansu menedžeriem (ģenerālsēkretārs, NATO Stratēģiskie komandieri un to pakļautībā esošais komandējošais sastāvs, un citi nozīmētie NATO struktūru vadītāji) ir relatīva rīcības brīvība ierosināt un izpildīt to budžetus. Specifiski ierobežojumi var tikt īstenoti dažādās formās, sākot ar to, ka tiek ieviesti noteikti ekonomijas pasākumi, un beidzot ar to, ka tiek pielietota pagaidu kredītu iesaldēšana noteiktam mērķim vai tiek pielietoti kredītu pārskaitījumu ierobežojumi. Šādi ierobežojumi vai kontrole var tikt veicināti, izstrādājot nosacījumus par to, kādā veidā budžetu var apstiprināt vai izpildīt finansējumu sniedzošās valstis, veicot ārkārtas iejaukšanos budžeta izpildes laikā. Attiecīgo budžetu apstiprināšanu var uztvert kā konkrētu politisku pasākumu izpildes vēlni - politisku, organizatorisku vai finansiālu, ko finansējumu sniedzošās valstis vēlas realizēt. Šāda politika attīstās laika gaitā, atbildot uz mainīgo starptautisko vidi un prasībām attiecīgai Organizācijas struktūras un uzdevumu adaptācijai.

Šis dinamiskais sakārtošanas process piecu desmitgažu Alianses pastāvēšanas laikā lielā mērā izskaidro NATO finansu pārvaldes struktūras dažādību un decentralizāciju. Neviena individuāla institūcija neveic tiešu pārvaldes kontroli pār visiem četriem Organizācijas finansu struktūras galvenajiem elementiem: Starptautiskais štābs (kuru finansē Civilais budžets), Starptautiskās Militārās struktūras (kuras finansē militārais budžets); Drošības investīcijas programma; un specializētās ražošanas un loģistikas organizācijas. Pēdējās minētās organizācijas var tikt iedalītas divās daļās: tādās, kas tiek finansētas tādu nosacījumu ietvaros, kas tiek izmantoti starptautiskās militārās struktūrās; un tādās, kas darbojas hartu ietvaros,

par kurām vienošanos panākusi Ziemeļatlantijas Padome ar direktoru padomēm un finanšu komitejām un noteiktiem finanšu avotiem no valstu kasēm.

Organizatoriskā budžeta finanšu pārvalde (civilais budžets un militārais budžets) atšķiras no Drošības investīciju programmas pārvaldes. Organizatorisko budžetu finanšu pārvaldes struktūras dažādība un decentralizācija tiek sankcionēta ar finanšu reglamentiem, kuras apstiprina Ziemeļatlantijas Padome. Reglamenti, kas tiek papildinātas ar noteikumiem un procedūrām, piemērojot tās dažādu NATO struktūru un programmu praktiskām vajadzībām, nodrošina bāzi vienotiem principiem, kuru ietvaros tiek vadīta vispārējā finanšu struktūra.

Reglamenti nosaka, ka katrai NATO struktūrai ir jābūt savam budžetam, kas izteikts uzņēmējvalsts valūtā, iekļaujot zaudējumus valūtas maiņas kursa dēļ, kurus noteikušas kopējās grāmatvedības vienības. Budžets tiek sastādīts vienam gadam, kas sakrīt ar kalendāro gadu. Attiecīgais budžets tiek sagatavots attiecīgās NATO struktūras vadītāja uzraudzībā, kuru pārskata un kuram iesaka rekomendācijas apstiprināšanai finanšu komiteja, pamatojoties uz vienprātības principa, ko veido pārstāvji no finansējošām valstīm un ko izpildei apstiprina Ziemeļatlantijas Padome. Ja netiek panākts vienbalsīgs lēmums pirms finanšu gada sākuma, tiek radīta situācija, ka budžets un operāciju finansēšana nav apstiprinātas kopumā, un finanšu komitejas tiešā uzraudzībā tiek izmantota pagaidu maksājumu shēma, kas nepārsniedz iepriekšējā gadā apstiprināto līmeni. Šāds režīms var ilgt sešus mēnešus, pēc kura beigām Padomei ir jāpieņem lēmums vai apstiprināt budžetu, vai arī dot atļauju turpināt pagaidu finansējuma shēmas pielietošanu. Šie noteikto apstākļu pasākumi, kaut arī tiek reti lietoti, pastiprina kolektīvās starpvaldību izdevumu kontroles principu, kas nešaubīgi tiek pakļauts vienbalsīgam budžeta apstiprinājumam no visu finansējumu sniedzošo dalībvalstu puses.

Tad, kad budžets ir apstiprināts, attiecīgās NATO struktūras vadītājam ir rīcības brīvība to izpildīt, ievērojot fondu saistības un izdevumus saskaņā ar autorizētajiem mērķiem. Šī rīcības brīvība ir ierobežota dažādos atbildības līmeņos, kas sīkāk aprakstīta finanšu reglamentā attiecībā uz tādiem jautājumiem kā atsaukšanās uz ierobežotiem vai pilniem starptautiskiem konkursiem par kontraktu izpildi, veicot preču piegādes vai pakalpojumus, kā arī ierobežojot kredītu pārskaitīšanu, lai segtu lielākas izmaksas vai līdz galam nenovērtētus finanšu pieprasījumus. Apdomīga attiecīgās struktūras rīcība, izpildot budžetu, var tālāk tikt ierobežota ar īpašām prasībām vispirms meklēt apstiprinājumu saistību un izdevumu izpildei. Šos ierobežojumus dažkārt var noteikt finanšu komiteja, lai nodrošinātu striktu interešu piemērošanu jaunas politikas ietvaros vai arī lai novērotu kompleksu iniciatīvu īstenošanu, piemēram, organizatoriskā struktūras maiņa.

Kaut arī budžetu kredītiem ir jābūt saistošiem līdz līmenim, kas ir pamatojams ar aktuāliem pieprasījumiem finansu gada laikā, kurā attiecīgie kredīti ir apstiprināti, saistību likvidēšana ar izdevumiem ir atļauta divu turpmāko finansu gadu laikā.

NATO Drošības investīciju programmas īstenošanai ir noteikts tās izpildes sākumpunkts, kas ir saistīts ar spēju paketēm. Tad, kad panākta vienošanās par spēju paketēm, var sākties individuālu projektu autorizācija Infrastruktūras komitejas atbildības ietvaros. Uzņēmējvalsts (parasti valsts, kuras teritorijā tiks realizēts attiecīgais projekts) sagatavo autorizācijas pieprasījumu, kas ietver tehnisko risinājumu, izmaksas, atbilstību kopējo fondu izmantošanas specifikācijai un sekojošās konkursa procedūras. Praktiskie pasākumi, kas tiek piemēroti attiecībā uz starptautiskiem konkursiem, ir veidoti tā, lai atvieglotu maksimālu dalībvalstu piedalīšanos. Ja attiecīgā valsts vēlas izvērst jebkura veida konkursa procedūru, kas atšķiras no starptautiskiem konkursiem, tai ir jāprasa Infrastruktūras komitejas apstiprinājums šādam izņēmumam. Kad Komiteja ir piekritusi projektam, uzņēmējvalsts var uzsākt attiecīgā projekta praktisku īstenošanu.

Finansu pārvaldes sistēma, kas tiek pielietota Drošības investīciju programmai, ir balstīta uz starptautiskā finansu klīringa procesa. Attiecīgās valstis ziņo par paredzētajiem izdevumiem autorizēto projektu ietvaros, kuri atrodas šo valstu atbildības ietvaros. Valstīm lielākajā daļā gadījumu izdevumi vai nu pārsniegs, vai arī atradīsies zem noteiktās šīs valsts ieguldījuma līmeņa kopējam budžetam. Ar starptautiskā finansu klīringa palīdzību šīs atšķirības tiek sabalansētas, pārskaitot fondus starp valstīm. Tad, kad projekts ir pabeigts, to pieņem Kopējā noslēguma pieņemšanas inspekcija, lai nodrošinātu, ka paveiktais darbs ir saskaņā ar autorizēto darbu. Tikai tad, kad šis ziņojums ir pieņemts Infrastruktūras komitejā, NATO formāli uzņemas atbildību par darbu un spējām, ko nodrošina šis projekts.

Pašlaik pastāv vairāki finansu atskaišu līmeņi. Divas reizes gadā Starptautiskais štābs sagatavo katrai uzņēmējvalstij pusgada finansu pārskatu. Šis pārskats satur ziņas par projektiem, kuri tiek izpildīti. Reizi ceturksnī tiek publicēti iepriekšējo un pašreizējo maksājumu pārskati. Šie pārskati sniedz informāciju par fondu pārskaitījumiem starp valstīm. Katru pavasari tiek sagatavots NSIP Izdevumu profils. Šis ziņojums sniedz informāciju par NSIP izdevumu līmeni nākamajiem 10 gadiem. Tas vērš uzmanību uz piešķirtajiem līdzekļiem un kalpo kā pamats NSIP sniegtajam ieguldījumam Resursu vecāko amatpersonu padomes Vidējā termiņa resursu plānam. NSIP Finansu pārskats tiek sagatavots katru pavasari. Finansu pārskats sniedz informāciju par NSIP finansu situāciju uz noteiktā gada 31. decembri un sniedz īsu informācijas apkopojumu par aktivitātēm iepriekšējā gadā - līdzīgi kā to dara privātie uzņēmumi. Šajā pēdējā ziņojumā uzsvars tiek likts uz finansu ziņojumu, un tas

kalpo par pamatu Infrastruktūras komitejas diskusijām par NSIP realizācijas gaitu.

FINANSU KONTROLE

Lai gan attiecīgās NATO struktūras vadītājs ir pilnībā atbildīgs par pareizu budžeta sagatavošanu un izpildi, administratīvais atbalsts šī uzdevuma veikšanai lielā mērā tiek uzticēts tā Finanšu kontrolierim. Šīs amatpersonas nozīmēšana ir Ziemeļatlantijas Padomes privilēģija, lai gan tā var deleģēt šī uzdevuma izpildi attiecīgajai finanšu komitejai. Katrs finanšu kontrolieris ir pakļauts finanšu komitejai tādā gadījumā, ja turpina pastāvēt viedokļu atšķirība starp attiecīgās NATO struktūrvienības vadītāju par paredzēto maksājumu.

Finanšu kontrolieris ir atbildīgs par to, lai tiktu nodrošināts, ka visi budžeta izpildes aspekti saskan ar izdevumu autorizāciju, ar jebkurām speciālām kontroles metodēm, ko noteikusi finanšu komiteja vai paredz finanšu reglamenti, kā arī ar to saistītiem noteikumiem un procedūrām. Finanšu kontrolieris, pamatojoties uz iekšējā audita rezultātiem, var rīkot šādas papildus kontroles vai procedūras, kuras viņš uzskatītu par nepieciešamām, lai tiktu nodrošināta atbilstoša grāmatvedība. Galvenais finanšu kontroliera uzdevums ir nodrošināt, ka pieprasītie fondi budžeta izpildes finansēšanai tiek regulāri pieprasīti no finansējumu sniežošajām valstīm saskaņā ar iepriekš saskaņoto izdevumu sadalījumu un aprēķinātajiem apjomiem, lai izvairītos no pārmērīgi liela skaidras naudas uzkrājuma veidošanās starptautiskajā finanšu institūcijā. Visu šo aktivitāšu rezultāti tiek iekļauti gadskārtējā finanšu pārskatā, kuru sagatavo un iesniedz pārbaudei Starptautiskajai auditoru padomei.

Starptautiskā auditoru padome tiek veidota no nacionālo audita institūciju pārstāvjiem. Padome darbojas saskaņā ar hartu, kas garantē tās neatkarību, ko tai nodrošina Ziemeļatlantijas Padome, kurai Auditoru padome ziņo tieši. Tai ir tiesības veikt visu NATO institūciju, ieskaitot ražošanas un loģistikas organizāciju, rēķinu auditu. Tās mandātā ietilpst ne tikai finanšu, bet arī ieguldījumu audits. Tātad tās loma nav ierobežota tikai ar grāmatvedības uzskaites kārtības pārbaudi, bet tiek papildināta ar vispārējo pārvaldes praksi.

1. tabula
NATO DALĪBVALSTU PROCENTUĀLĀS IZMAKSU DAĻAS
CIVILAIS BUDŽETS UN MILITĀRAIS BUDŽETS

NATO dalībvalsts	Civilais budžets		Militārais budžets (Šābi, Agentūras un programmas)		Militārais budžets (NATO Agrinās brīdināšanas un vadības spēki gaisā)	
	"19"	"19"	"18"	"18"	"14"	"13"
DALĪBVALSTIS						
Beļģija	2,76	2,8	3,3	2,5869	3,2821	
Kanāda	5,35	5,33	5,95	7,1994	9,1343	
Čehija	0,9	0,9	1,08	0	0	0
Dānija	1,47	1,68	1,94	1,5282	1,9389	
Francija	15,35	15,25	0	0	0	0
Vācija	15,54	15,54	18,2	21,4886	27,2638	
Griekija	0,38	0,38	0,46	0,4728	0,5999	
Ungārija	0,65	0,65	0,78	0	0	0
Islande	0,05	0,04	0,05	0	0	0
Itālija	5,75	5,91	7,08	5,5485	7,0397	
Luksemburga	0,08	0,08	0,1	0,0825	0,1045	
Nīderlande	2,75	2,84	3,28	2,8625	3,6317	
Norvēģija	1,11	1,16	1,36	1,1146	1,4142	
Polija	2,48	2,48	2,97	0	0	0
Portugāle	0,63	0,63	0,75	0,5323	0,6754	
Spānija	3,5	3,5	4,19	2,77	3,1	
Turcija	1,59	1,59	1,9	1,2419	1,5757	
Apvienotā Karaliste	17,25	16,09	19,12	20,8558	0	
ASV	22,41	23,15	27,49	31,716	40,239	
Kopā	100	100	100	100	100	100

2. tabula
NATO DALĪBVALSTU PROCENTUĀLĀS IZMAKSU DAĻAS
NATO DROŠĪBAS INVESTĪCIJU PROGRAMMA

NATO dalībvalsts	Izdevumi sadalīti starp 18 valstīm	Izdevumi sadalīti starp 19 valstīm
Beļģija	4,24	3,72
Kanāda	4,025	3,22
Čehija	1,0333	0,9
Dānija	3,44	3
Francija	0	12,9044
Vācija	23,135	20,254
Grieķija	1,05	1
Ungārija	0,7463	0,65
Islande	0	0
Itālija	9,1	7,745
Luksemburga	0,2	0,1845
Nīderlande	4,74	4,14
Norvēģija	2,895	2,6
Polija	2,8474	2,48
Portugāle	0,392	0,345
Spānija	3,7793	3,2916
Turcija	1,13	1,04
Apvienotā Karaliste	11,7156	10,1925
ASV	25,5311	22,333

3*. tabula

NATO VALSTU AIZSARDZĪBAS IZDEVUMI (1980.-2000.)

(Pamatojoties uz pašreizējam cenām un valūtas maiņas kursiem. Valūtas vienība = miljoni)

DALĪVALSTIS VALŪTA	1980	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000 (Plān.)
Beļģija (Beļģijas franki)	115 754	144 183	155 205	131 156	131 334	131 796	133 007	136 252	140 256
Čehija (Čehijas kronas)	//	//	//	//	//	//	//	41 167	44 022
Dānija (Dānijas kronas)	9 117	13 344	16 399	17 468	17 896	18 521	19 079	19 428	19 349
Francija (Francijas franki)	110 514	186 715	231 911	238 432	237 375	241 103	236 226	239 488	243 936
Vācija (DM)	48 518	58 650	68 376	58 986	58 671	57 602	58 327	59 854	59 617
Griekija (Drahmas)	96 975	321 981	612 344	1 171 377	1 343 276	1 510 684	1 724 621	1 853 189	1 981 984
Ungārija (Forinti)	//	//	//	//	//	//	//	187 672	218 023
Itālija (1000 Itālijas liras)	7 643	17 767	28 007	31 561	36 170	38 701	40 763	43 062	4 3002
Luksemburga (Luksemburgas franki)	1 534	2 265	3 233	4 194	4 380	4 797	5 197	5 330	5 468
Nīderlande (Holandes guldenti)	10 476	12 901	13 513	12 864	13 199	13 345	13 561	14 534	14 192
Norvēģija (Norvēģijas kronas)	8 242	15 446	21 251	22 224	22 813	23 010	25 087	25 809	25 675
Polija (Zloti)	//	//	//	//	//	//	//	12 599	14 065
Portugāle (Eskudo)	43 440	111 375	267 299	403 478	401 165	418 772	420 654	452 843	475 178
Spānija (Pesetas)	350 423	674 883	922 808	1 078 751	1 081 432	1 123 046	1 124 054	1 180 075	1 266 429
Turcija (1000 Turcijas liras)	203	1 235	13 866	302 864	611 521	1 183 327	2 289 430	4 167 636	6 998 960
Apvienotā Karaliste (Sterilnu mārciņas)	11 593	18 301	22 287	21 439	22 330	21 612	22 551	22 548	22 823
Kopā NATO Eiropa (ASV dolāri)	111 981	92 218	186 189	184 352	186 821	172 732	175 306	179 671	164 559
Kanāda (Kanādas dolāri)	5 788	10 332	13 473	12 457	11 511	10 831	11 168	12 360	11 948
ASV dolāri)	138 191	258 165	306 170	278 856	271 417	276 324	274 278	280 969	296 373
Kopā Ziemeļamerika (ASV dolāri)	143 141	265 731	317 717	287 933	279 860	284 146	281 806	289 288	304 441
Kopā NATO (ASV dolāri)	255 122	357 949	503 906	472 284	466 681	456 879	457 112	468 960	468 999

3. tabulā dotie skaitļi norāda uz pašreizējiem maksājumiem, kurus veic vai kuri tiks veikti fiskālā gada laikā. Šo skaitļu pamatā ir izmantota NATO lietotā aizsardzības izdevumu definīcija. Ņemot vērā atšķirības, kādas pastāv starp šo definīciju un valstu definīcijām, uzrādītie skaitļi var ievērojami atšķirties no tiem, kurus uzrāda valstu nacionālo institūcijas vai kas tiek minēti nacionālajos budžetos. Tām valstīm, kas nodrošina militāro palīdzību, atbilstošie skaitļi ir iekļauti izdevumu daļā. Tām valstīm, kuras saņem palīdzību, šajos skaitļos netiek ietverta saņemto vienību vērtība. Izdevumi pētniecības darbam un attīstībai tiek iekļauti iekārtu izdevumos un pensijas, kas izmaksātas atvaļinātajam personālam, tiek iekļautas personāla izdevumos.

Francija ir Alianses dalībvalsts, bet tā nepiedalās integrētajā militārajā struktūrā un kolektīvajā spēku plānošanā. Aizsardzības dati, kas attiecas uz Franciju, ir tikai norādoši.

Islandei nav militāro spēku. Čehija, Polija un Ungārija pievienojās Aliansei 1999. gadā.

---

* Avots: Financial and Economic Data Relating to NATO Defence, M-DPC-2(2000)107, publicēts 2000. gada 5. decembrī.

4. tabula
NATO DALĪBVALSTU AIZSARDZĪBAS IZDEVUMI PROCENTOS NO IEKŠZEMES KOPPRODUKTA
(1980.-2000.)
(Pārreķinot uz pašreizējām cenām) (vidējie izdevumi)

Dalībvalsts (Valūta)	1980- 1984	1985- 1989	1990- 1994	1995- 1999	1996	1997	1998	1999	2000 (Plān.)
Beļģija (Beļģijas franki)	3,2	2,8	2,0	1,5	1,6	1,5	1,5	1,4	1,4
Čehija (Čehijas kronas)	//	//	//	//	//	//	//	2,2	2,3
Dānija (Dānijas kronas)	2,4	2,0	1,9	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,5
Francija (Francijas franki)	4,0	3,8	3,4	2,9	3,0	2,9	2,8	2,7	2,7
Vācija (DM)	3,3	3,0	2,1	1,6	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5
Griekija (Drahmas)	5,3	5,1	4,4	4,6	4,5	4,6	4,8	4,8	4,9
Ungārija (Forinti)	//	//	//	//	//	//	//	1,6	1,7
Itālija (1000 Itālijas liras)	2,1	2,3	2,1	1,9	1,9	1,9	2,0	2,0	1,9
Luksemburga (Luksemburgas franki)	1,0	1,0	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7
Nīderlande (Holandes guldenti)	3,0	2,8	2,3	1,8	1,9	1,8	1,7	1,8	1,6
Norvēģija (Norvēģijas kronas)	2,7	2,9	2,8	2,2	2,2	2,1	2,3	2,2	1,9
Polija (Zloti)	//	//	//	//	//	//	//	2,0	2,0
Portugāle (Eskudo)	2,9	2,7	2,6	2,3	2,4	2,4	2,2	2,2	2,2
Spānija (Pesetas)	2,3	2,1	1,6	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3
Turcija (1000 Turcijas liras)	4,0	3,3	3,8	4,4	4,1	4,1	4,4	5,4	6,0
Apvienotā Karaliste (Sterilnu mārciņas)	5,2	4,5	3,8	2,8	3,0	2,7	2,7	2,5	2,4
Kopā NATO Eiropa (ASV dolāri)	3,5	3,2	2,6	2,2	2,2	2,2	2,1	2,1	2,1
Kanāda (Kanādas dolāri)	2,0	2,1	1,9	1,4	1,4	1,2	1,3	1,3	1,2
ASV (ASV dolāri)	5,6	6,0	4,7	3,3	3,5	3,3	3,1	3,0	3,0
Kopā Ziemeļamerika (ASV dolāri)	5,3	5,6	4,4	3,2	3,3	3,2	3,0	2,9	2,9
Kopā NATO (ASV dolāri)	4,5	4,5	3,5	2,7	2,8	2,7	2,6	2,6	2,5

